

עין משפט
נר מצוה

לִדְ א ב מ״י פ״א מהל' שנת הלכה כט סמג לאוין סה טושי״ע א״ח ס״י שכת סעוף מז״:
לה ג מ״י שם הלכה כב טושי״ע שם סעוף לו״:

מִוֶּסֶף רִשׁוֹי

כל האוכלין אוכל אדם לרפואה.
לֹאֲכִלָּה מִכֵּין ורפואה ממללה הוּא (ברכות זח.).

רַב נָסִים גִּאּוּן

לקוקני. הם תולעים נקראים בלשון ישמעאל חב אל קרע, וחמצא בפ' אלו טריפות (ורו"ז דף טז) והלכתא קוקאני אסירי מנמנס כורא ועילין ליה באוסיא.
אניגרון. מפרש בכרכות פרק כיצד מברכין על הפירות (ףף הל'אמרא רבא בר שמואל מיא דסילקין. ותמא ליה דיסתנא אנא. במס' ע"ז בפ' אין מעמידין (ףף בד) אמרז אמר רב אשי כמן קין פרסאי לנדה דסנא, מהכא כי דרך נשים לי. כל האוכלין לאיתויי טחול לשינים וברישן לבני מעיס. בפרק כיצד מברכין על הפירות (ףף הל'א) תנן רבנן טחול יפה לשינים וקשה לבני מעיס, ברישן יפס לבני מעיס וקשים לשינים. חוץ ממני דקלים. בבב' דבני מערבא (חלכה ג) גרסי ר' בא שאל לרב ירמיה מתני הנן דיקלין או דקלין. אמר ליה דקלין שהן דוקרין את המרה. אמר ר' יונה לא מסתברא אלא דקלין שהן יוצאין מבין ב' דקלין. ובסוף פ' כיצד מברכין על הפירות (סח) נמי גרסי אית תאני תאנו מי דקרים ואית תנאי תאנו מי דקלים, מאן דאמר מי דקרים שהן דוקרין את המרה, ומאן דאמר מי דקלים שהן יוצאין מבין שני דקלים.

קמ:

אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה. ומשום קרא: **לענין שצט**. דטעמא משום רפואה הוא מי שמעת להו: **הא דאיסשהי**. בגוייהו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכיז: **הא דלא איסשהי**. אלא רחץ וילא מותר: **צברייסא**. דקמני רוחזין דללא אישתהי: **חטטין**. מאלנ"ץ: **שלא נסשהי**. בתוך המים דגראה כמיקר צעלמא: **ציפין**. שכן רוחזין צהן צחול לרחיזה שאינה לרפואה: **צרעים**. אין רוחזין דמוכחא מלתא דלרפואה. ותרוייהו דדאישהסי: **מי המשרה אמי המשרה לא קשיא**. הך דקמני רוחזין צמי המשרה אהנך תרתי דלעיל דקמני אצל לא

אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה לענין שבת מי שמעת להו אלא אמר רב נחמן בר יצחק לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי במאי אוקימתא לבתרייתא דלא אישתהי אי דלא אישתהי אפילו במי משרה נמי דהתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה ובימה של סדום ואף על פי שיש לו חטטים בראשו במה דברים אמורים שלא נשתהא אבל נשתהא אסור אלא ים הגדול אים הגדול לא קשיא אהא ביפין שבו הא ברעים שבו מי משרה אמי משרה נמי לא קשיא אהא דאישתהי הא דלא אישתהי: **מתנ'י** אין אוכלין^(ב) איזביון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבובוראה^(ג) כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכוס עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: **גמ'** אמר רב יוסף אוזב אברתה בר המג איזביון אברתה בר הינג עולא אמר מרוא חיורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה אייתו לקמיה מרוא חיורא אמר היינו אוזב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוך א"ר ירמיה מדיפתי כוותיה דרב פפי מסתברא^(ד) דתנן מצות אוזב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוך הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה לקוקאני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוכמתא ממאי הויא מקימחא דשערי (במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר פותנק למאי אכלי לה לארקתא במאי אכלי לה בשבע תמרי חיזורתא ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא ומבישרא שמנא אליבא ריקנא ומבישרא דתורא אליבא ריקנא מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דרוביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חיזורתא ואי לא ליתבי בתעניתא וליתי בישרא שמנא ולישרי אגומרי ולימין גרמא וליגמע חלא ואיכא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא ואי לא לייתי גורדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא מתתאי לעילאי דילמא נפקא אידיי פומיה ולישלקה בשיכרא בי שיבבי ולמחר נסכרינון לנקבין ידיה ולישתי וכי מפני מפני מפני אפשיחה דדקלא: ושותין אבובוראה: מאי אבובוראה חומטריא מאי חומטריא חוטרא יחידאח למאי עברי לה לגילויא ואי לא ליתי חמשא כלילי וחמשא כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימא אאנפקא ונישתי אימיה דרב אחדבוי בר אמי עבדה ליה לההוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לבינתא בגוויה ונפק כהוצא ירקא רב אויא אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר לייתי אתרונא חליתא ולחייקיה ולימלייה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום^(ה) צרוינא לויבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגילויא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותירייקה מעלו בין לגילויא בין לכשפים האי מאן דבלע חיויא לוכליה כשותא במילחא ולירחמיה תלתא מילי רב שימי בר אשי חזייה לההוא גברא דבלע חיויא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארחהמיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איכא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חיויא אתא אליהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארחהמיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חיויא ליתי עוברא דחמרא חיורתא וליקרעיה ולותביה עילייה והני מילי דלא אישתבח טרפה ההוא בר

צלא ענף: לגילוייא. מי ששתה מים מגולין: **חמשה כלילי**. וורדין: **כוסאסא דשיכרא**. כוסות: **עד דקיימי אאנפקא**. שיעמדו על מדה מחזקת אנפק והיא רביעית הלוג דכאמרינן צחוקת הצמים (צ"ג נח:): **ושגרא תנורא**. הסיקה תנור: **וגרפסיה**. מגחלים שילטנן קצת: **ואוסבה לצינתא צגויה**. שיצב עליה ולא יכוה: **ונפק מיניה**. הקיא הארס שצלע: **הואל**. עלה של לולב: **אסרוג חליטא**. מתוק: **ולחייקיה לגויה**. יחקוק בתוכו חקק: **וליסבה צי מיללי דנורא**. מניחו ע"ג גחלים לוחשות שיתצטל האסרוג דבש: **צני מ' יוס**. שעצרו עליהם מ' יוס. ל"א של תינוק צן מ' יוס: **צרוינא לויבורא**. כוס קטן מאד ושמו צרוינא. מאותן מי רגלים שותין למי שנשכחו זרעה ומתרפא: **רביעא לעקרצ**. רביעית לוג למי שעקצו עקרצ: **פלגא ריבעא לגילויא**. חזי לוג: **רבעא**. לוג: **אניגרון ואצנגר וסירייקי**. מים שנשלק צהם צנגרי מין עשצ ששמו צנגרי. וסתם אניגרון מי שלק תרדין דכאמרינן (בבבט דף לה:) אניגרון מיא דסילקא. ותירייקי כרי: **אידימי ליה כפרשא**. מופסו ומייסרו שהפחד והמרואה והכשות מתישין כמו ^(ו) ומחמם ומת הנחש בתוכו: **גוצי**. חתיכות חתיכות ילא הנחש ממנו. **גוצי טרוניול"ץ צלע"ז**: **דערקיס**. נשכו: **עוצרא דחמרל חיזורסי**. עוצר הנמלא צמעי חמורה לצנה: **דלא אשפתח ערפא**. האס:

שמונה שרצים פרק ארבעה עשר שבת

הא דאיסשהי. בגוייהו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכיז: **הא דלא איסשהי**. אלא רחץ וילא מותר: **צברייסא**. דקמני רוחזין דללא אישתהי: **חטטין**. מאלנ"ץ: **שלא נסשהי**. בתוך המים דגראה כמיקר צעלמא: **ציפין**. שכן רוחזין צהן צחול לרחיזה שאינה לרפואה: **צרעים**. אין רוחזין דמוכחא מלתא דלרפואה. ותרוייהו דדאישהסי: **מי המשרה אמי המשרה לא קשיא**. הך דקמני רוחזין צמי המשרה אהנך תרתי דלעיל דקמני אצל לא צמי המשרה הא דאישהסי הא דלא אישהסי: **מתנ'י** איזביון. מפרש בגמרא שאינו מאכל בריאים ומוכחא מלתא דלרפואה אכיל ליה: **אצל** **אול** הוא **אס יועזר**. שהרצה לוכלין אותו כשהן צריאין: **ממי דקלים**. מפרש בגמראס: **וכוס עיקרין**. משקה שכותשין לתוכו עיקרי ירקות וצשמים וצגמרא^(א) מפרש ליה: **מפני שכן ליורקא**. לחולי של ירקון ואינו מאכל צריאים: **לצמאו**. אס אינו חולה: **גב' אמר רצ יוסף אוזב**. דאורייתא שהוכשר להזהה הוא שקורין אצרתא צר המג: **איזביון דמתנימין** הוא שקורין אצרתא צר הינג. ויש מרצבתי מפרשים צר המג שגדל צמקוס גמי צר הינג שגדל צין ההגים רונל"ץ:

עולא אמר. אוזב דאורייתא הוא מרוא חיורא צלע"ז שליו"א: **שומזוק**. הוא אוזב דאורייתא: **ג' קלחיס**. דאגודה כתיב"ו ואין אגודה פחות מג'. **וצהן ג' גצעולין**. בכל קלח ג' גצעולין קנים דקיס כעין של קנבוס: **לקוקיני**. תולעים שצבני מעיס: **דחליף עליו מ' יומי**. משננטון: **פוטנק**. צלע"ז פולא"ל: **לארקאס**. תולעים שצבדו: **ממאי הוי**. החולי: **מאומא**. צצר צגחלים: **אלינא ריקנא**. קודס אכילה: **ומגירי דרונייא**. לולבי תילתן כעין לולבי גפנים: **רוציא**. תילתן פינגר"י: **ומשאי מיא צבריייהו**. האוכל אחד מאלו קודס אכילה ושותה אחריו מים: **ואי לא**. אי לית ליה פוטנק. א"נ אכליה ולא איתמי: **סחלי**. שחלי כרישו"ן: **לימוץ גרמא**. יהא מוצץ אצר יפה מאותו צצר וימץ שמנו צפיו: **גורדא דאסינסא**. קליפה גרודה מן הסנה: **מעילאי לססאי**. שתא גרודה מלמעלה למטה: **דלמא נפקא**. התולעים: **אידיי פומיס**. דרך פיו: **צי שצני**. צין השמשות צחשכותא דשמשי. ל"א צי שצני צנית אחד משכניו שלא יריח הוא הריח שהוא קסה לו: **נסכרינון לנקבים דילוי**. יסתום נחיריו שלא יריח. ל"א יסתום נחיריו ונקצי אזוני שלא ילא כח המשקה מגופו: **מפני אפשיחה**. מקוס שנפסח הדקל אישצנרנקי"ר: **חוטרא יחידא**. עץ הגדל יחידי

עד כאן לא פליגי אלא לענין נומאה וטהרה אי עלתה לטבילה אי לא, אבל לענין שבת לא פליגי. ומשני אס נשתהה בים הגדול בשבת כדי להתרפות אסור ואם לא נשתהה מותר. ואקשינן כמאי אוקימתא להא ברייתא דקמני רוחצין בים הגדול בדלא אישתהי, במי אימא סיפא ולא במי משרא, [ואין לא אישתהי אפילו במי משרא נמי שרי, דתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרא ובימה של סדום ואע"פ שיש לו חטטין בראשו, בד"א בשלא נשתהה (אסור) אבל נשתהה אסור. ופריקנן כי אמרינן שהיה במי משרה, אבל בים הגדול יפים ורעים אמרינן. הא דתניא רוחצין בים הגדול במים יפין שבו דלא מסו, הא דתניא אבל לא בים הגדול, ברעים שבו דמסו.

מסורת הש"ס

א) [נחשהה שנמשיות אי' אחוז יוין], ב) ברכות לה. יומא מט., ג) סוכה יג. פרה פ"א מ"ט, ד) [פ' הערוך אחד מח' ברכיעות], ה) [לקמן קי"ג, ו) [שס"ג, ז) [שמות יב צפסח מלרס],

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ארמי וכו' כמו ומתחמם ומת:

לעזי רש"י

מאלנ"ץ [מלנ"ץ].
פצעים.
רוצנ"ץ [רונצניש].
קוצים.
שליזיא [שליז"א].
מרווה (צמח).
פולא"ל [פוליו"ל].
מנתה (צמח).
פינגר"י [פינגר"י].
גרונזית, חילבה (צמח).
כרישו"ן [קרישו"ן].
שחלים.
אישברנקי"ר
אישברנקי"ר].
לגוזם, דללל.
טרוניצו"ץ [טרוניצו"ש].
קצעים.

רבינו חננאל

עד כאן לא פליגי אלא לענין נומאה וטהרה אי עלתה לטבילה אי לא, אבל לענין שבת לא פליגי. ומשני אס נשתהה בים הגדול בשבת כדי להתרפות אסור ואם לא נשתהה מותר. ואקשינן כמאי אוקימתא להא ברייתא דקמני רוחצין בים הגדול בדלא אישתהי, במי אימא סיפא ולא במי משרא, [ואין לא אישתהי אפילו במי משרא נמי שרי, דתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרא ובימה של סדום ואע"פ שיש לו חטטין בראשו, בד"א בשלא נשתהה (אסור) אבל נשתהה אסור. ופריקנן כי אמרינן שהיה במי משרה, אבל בים הגדול יפים ורעים אמרינן. הא דתניא רוחצין בים הגדול במים יפין שבו דלא מסו, הא דתניא אבל לא בים הגדול, ברעים שבו דמסו.